

Від редколегії

У цьому номері журналу ми продовжуємо публікацію результатів дослідження учасників міжнародного науково-видавничого проекту **«Відлуння Великого терору: співробітники НКВС на лаві підсудних (1938–1941 рр.)»**.

У попередньому номері (див. № 1 за 2015 р.) опубліковано статті, що висвітлили творчий задум учасників проекту та його концептуальні засади у контексті сучасних підходів до вивчення істориками тяжких злочинів, скоєних двома тоталітарними режимами у ХХ столітті (комуністичний і нацистський терор в Європі). Відомі вчені Л. Віола (Торонтський університет, Канада) та М. Юнге (Рурський університет, м. Бохум, Німеччина) запропонували читачам своє бачення феномену *«Perpetrator»* в радянській історії. Йдеться про розслідування «порушень соціалістичної законності», яких припустилися організатори і виконавці «Великого терору» в УРСР. Закриті судові процеси над ними 1939–1941 рр. відомі в історіографії як *«purge of the purgers»* (рос. «чистка чистильщиків»).

Ілюстрацією того, як феномен *«Perpetrator»* потрапив до поля зору радянської юстиції та у якій спосіб відбувалося покарання «порушників соціалістичної законності», є інші статті учасників проекту. Розділені між собою за географічним принципом, вони об'єднані не лише концептуально, але й джерельною базою дослідження, в основі якої – документи Галузевого державного архіву Служби безпеки України. У статтях В. Васильєва, Р. Подкура, С. Кокіна та В. Золотарьова проаналізовано «чистку» органів НКВС у Вінницькій, Кам'янець-Подільській, Житомирській та Харківській областях.

Друга частина статей, що публікується нині, доповнює картину. Вони розповідають про покарання «цапів-відбувайл» у тодішній Ворошиловградській, Миколаївській, Одеській областях та у Молдавській АРСР; розкривають жахіття справи Уманського районного відділу НКВС; з'ясовують роль ситуативних факторів у «грубих порушеннях соціалістичної законності» під час «Великого терору». Читач також має можливість порівняти історичні обставини судових процесів з «дисциплінування» органів НКВС УРСР зі схожим судовим процесом у Грузинській РСР 1957 р.